

Acs József szövegrajza

Lukácsék költözködnek

Vlaovics József

Mire a tanyába szökö dülőút két szélén s itt-ott a középben is, kicsíptek az első virágfélék, Lukácsék is találtak lakást a szomszéd falu vasút-állomásánál. Ettől jobb helyet már nem is találhattak volna maguknak falun, mert a vonat valóságos mentőautó lesz majd a gyalogút helyett, Lukács továbbra is rabja maradhat a középiskola padjának. Annak a tudata pattog benne, hogy mai környezete, itt, a tanyán, mostohább a mostohánál, s most örömmel fenyegetőzik, hogy megállj, te istenhátamögötti koszos világ, csakhogy kalapot emelhetünk már rád egyszer...

Ilyenkor szinte végtelen sóhaj a kitörése Lukácsnak, mintha a közeli, nagy darab, erősen zöldellő hereföldről és a búzatábláról áramló nehéz, édeskés levegőt akarná egy-egy ilyen szerencsés szippantással felélni az utolsó cseppig. Most, még szembetűnőbben, mint bármikor eddig, jóval szerencsésebbnek érzi magát, mintha azok közé az emberek közé tartoznának a mamával, akiknek megvan a háborítatlan, állandó fészükük. Csak kuncog most azon titokban, hogy alig húsz éves létére vagy egy tucat költözködést átélt már. Érdekes, hogy mostanában előnyt vél Lukács az efféle életben,

s néha szinte rajong érte a nyugodt, egyhelyben való örök csücsükéléssel szemben. Különösen azóta, hogy találtak lakást, s bizonyosra veheti, hogy a közeljövőben költözködnek.

Ahogy hazacammog az isklából, fal, és utána rendszerint egész türelmes órákat elsétál a tanya nyegle nagykapujától a birtok tiz holdnyi heréjéig meg vissza. és hatalmasakat mulat a háználküliek kaptafaszzerű sopánkodásán, hogy az állandó küszöbtől-küszöbig való vándorlás, huzavona kikezdi az effajta ember családi ingó-bingóságát, a vén Gúja mondásán, hogy veszteségek, károk éppen úgy fenyegetik és kísérik lépten-nyomon a költözködőt, mint az agyonraviselt nadrágot a lyukak. Mindez mákszemmé zsugorodott kellemetlenség most a lukácsi szerencse mellett. Vagy mit jelent most a lukácsi szerencseérzet mellett az egyik lakótárs valóságos undora a költözködés iránt, mert ilyenkor okvetlenül eltűnik egy kiskarika a tűzhelyről, egy-két vadonatúj zsák, elmarad esetleg a kóróseprő vagy a kisgereblyenyél, s megtörténik néha az is, hogy a kocsis vigyázatlansága miatt betörök a szekrény ajtaja. Lukács ezt most éppen olyan természetesnek könyveli el, mint azt, hogy a gúnárnak tollat kell dugni az orrába, ha kipe-regnek a kislibák. Erre a lakótársék biztosan azt mondanák, hogy: hááát, az anyád kínját, majd meglátjuk, hogyan vélekedsz erről, ha majd a magadén végzed a dolgot, mert téged még védnek anyád szárnyai! Te nem tudod, mit jelent az, ha az ember elhagy egy harapófogót, vagy a nagykötél, amivel batyuidat leszorítod a kocsin, minden ilyen hurcolkodás alkalmával egy-két helyen ledörzsöli a szekrényről a festéket és mondjuk... mondjuk — nincs fogalmad arról, hogyan darálja az idegeidet az, ha az uj fészkedben elkezdesz rendszkeni és a stelázi egyik tartószögét nem találod.

— Biztosan kicsúszott a kocsifenékből útközben — káromkodsز akkor egyet. Vagy behajtod a két malacot az ólba és akkor látod, hogy amaz a lakó lefeszítette és elvitte a tolokát az ólajtóról. Uff, ez mind olyan apró kis izé, mondaná ez a lakótárs, és mégis, szinte libabőrzők tőle, ha rá gondolk. Meg-ijed és fél az ember mindettől...

Persze, van az, hogy az ember az ilyen kis izéktől is visszariad, s nem képes, nem akarja, vagy nem tudja felfogni, hogy mint elefánt néha megfutamodik egy maroknyi hangya elől: pedighát észre se kellene venni neki az ilyen kicsike bibiket. Az ember sokszor elfuserálja a sorsát holmi apro akadályok miatt, s legtöbbször nem is veszi észre, milyen nevetséges ilyenkor. Pontosan ez a gyengéje Lukácsék másik lakótársának, aki már vagy százötvenszer nekilódult, hogy elhagyja ezt a négy családos, társadalmasított kaszárnyát, amelyet a valamikori híres Sundec doktor úr építtetett ide 200 holdnyi földcskéje egyik csücskébe egy hatalmas marhaistállóval és a civakodás egy dúslombú fájával. Az istállóba már minden oldalról belekötött az idő, mert a szövetkezet se tudott mit kezdeni vele, meg most a birtok se tud vele mit kezdeni, hiszen olyan távol fekszik a központtól a megmaradt húsz holdnyi szántóval, s ebből kifolyólag el is hanyagolták, de az örökös irigykedés, meg nem értés, vagy a túlon túl nagy megértés fája még ma is él a tanyán. S éppen akkor nevetségesek a lakói, amikor ők maguk is borzongnak a közös udvartól, egymás figyelmes, irigy szemétől, a környék csupa kis- és nagymaximumos idegenségétől, gyűlöletétől és mégis van szívük így vélekedni az örökös költözködésről, a szegényember életének egyik fő kellékéről: a hányt-vetettségről. Mégis képesek olyan furcsaságokat elkövetni, mint a második lakó, olyan alkalmakat elszalajtani, amelyeket Lukácsék már ideköltözködésük után három hónappal kerestek, és el is mentek volna innen, ha adódott volna rá alkalom. Olyan alkalom, amelyet a második lakótársnak tálcán kínáltak fel néhányszor és mégis visszariadt, — valamilyen izé miatt, azt hajtogatva, hogy ő bizony nem bánja, inkább elvisel, amit csak elbír, de ő nem teszi egykönnyen odébb a sámliját. Hatodik éve, hogy itt lakik a tanyán és örökké készül, készül. Legutóbb a múlt aratás után akarta felszedni sátorfáját, de volt vetve a tanya közös

kertjében egypár palánta paradicsoma és néhány bokor krumplija. Nem akarta, hogy a harmadik lakó föltúrassa krumpliját anyakocájával, ha ő elment. Ahhoz nem fér kétség, hogy feltúrta volna, mondja a második lakótárs, mert így is megragadott minden alkalmat egy bizonyos adósság letörlesztésére. Ez az adósság pedig két tepsi rétes, amelyet négy-öt pillanat alatt felfalt egy nyári vasárnap délelőttön a második lakó függős kecskéje. A lakótárs nem akart semmilyen kártérítést sem fizetni, ezért heves csetepaté után két hónapig nem szóltak egymáshoz.

Most februárban is elment a második lakó egy üres lakást megnézni, de rögtön lemondott róla, amikor meglátta, hogy a kémény alatt nincs katalan, és a szobában otromba, négyzetes a kemence, padka nélkül. Pedig a ház közelebb is van egy-két dűlővel a szomszéd birtokhoz, ahova már két éve nűzza szíve-vágya a második lakótársat, mert ott állítólag szenet is kapnak télen a munkások, ha kell, és nem ordít az agronómus, ha az embernek szüksége van egy-két kötél szalmára disznópörköléshez. Szóval még mindig nem ment el a szomszéd.

Vagy akad mégis itt valami, ami idekötözi, marasztalja a lakótársat? — teszi fel Lukács a mind érdekesebbnek tűnő kérdést, most, amikor átgondolja életéből azt a néhány rőfnyit, amit itt töltött. Talán sajnálja a szomszéd a jóbarátságot, amely fel-felüti a fejét a tanyán, hogy aztán heves haragba törjön át? Talán mégiscsak vág neki a jóviszony, amely időnként összehozza a lakótársakat, az a jóviszony, amelytől Lukácsnak is és a mamának is elment a kedve? Lehet, hogy azt a családi egyetértést szereti a szomszéd, amit a szükség, az ötlet szül meg, amikor, mondjuk, tejesedik a kukorica és egy ajánlatra csak homlokukra csapnak, s valami közös, ellenállhatatlan gondolattal be-belépnek a környező kukoricásba főznicvaló kukoricáért, hogy aztán elcsámsogjanak a megértés gyümölcsén. Lehet, hogy marasztalják a különböző lehetőségek, amelyek olyan könnyen adódnak az ilyen eldugott tanyán. Nem kerül sokba, csak egy kis sunyiskodásba, egy fordulásba, s már vethet is néhány zsenge kukoricacsövet a vályúba a két süldő elé, anélkül, hogy az embernek hozzá kellene nyúlania a sajátjához időnek előtte. Ki járhat ugyan mindig az ember sarkában ebben a pusztaságban: kicsoda teljesítmény már az is, ha a csósz hetenként megjelenik a határban? Megszokta a népség azt is, hogy az ilyen félreéső társadalmasított tanyán nem furkálja különösebben a tűzrevaló kérdése sem. Ott van például az istállóban a jászol: ha belakatolták az istállóajtót, le kell feszíteni az ablaküveget helyettesítő két keresztbevert lécet, s megfűjni egy-két strajfát vagy fenékeszkát a jászolból, meg ott van még végeredményben az egykori nyári akolból is néhány megmaradt ágaskodó oszlop a trágyába taposott oldalfákkal, a tuskók, meg a leszáradt faágak. Télen sorrakerül a másik határban lakó maximumos Kélacsza szárja, amelyet rendszerint tavaszig kint hagy rothadni a kukoricaföldön. A télen, hóesések alkalmával Lukács is behordott vagy kétszáz kéve szarat a környékben hagyott kis kúpokból s ilyenkor, amikor visszagondol erre, meglepődik, hogyan könyvelték el a tűzrevaló ilyenfajta beszerzését: attól kell lopni, akinek van fölösleg, miért nem szállítja haza idejében?! Senki sem talált ebben rosszat, senki sem érzett lelkiismeretfurdalást, Lukács sem. A káromkodásra is, csak méginkább rászokott, amióta itt lakik. Az iskolában mindig vigyáznia kell, nehogy elvakkantsa magát valami nagyborsosan, mert így is orrol rá néhány városi iskoláslány, amiért néha szabadabb a kelle-ténél. Különösen, ha csodálkozni próbálnak azon, hogy miért jár szép időben is gyalog azon az agyonra káromkodott tíz kilométeres úton, amikor van kerékpárja. Igen, mert ilyenkor eszébe juttatják, hogy az ősszel megvették neki a kerékpárt, de mire megtanult rajta, eltörte a villáját, végképpen tönkretette a kopottas külső gumikat is. Nem telt rá aztán annyi pénz, hogy helyrehozzák, fel kellett dobnia a padlásra. Amikor eszébe jut, hogy ott hever, úgy érzi, hogy mindjárt fel kell mennie a padlásra és da-

Ács József
szövegrajza

rabokra veri a kerékpárt, szitkozódik, káromkodik, mint ahogy két héttel ezelőtt káromkodott két lakótárs az udvaron. Csak azok egymást szidták, mert a lakónak, aki az ismert százötven alkalommal felkészült a költözöködésre, van egy gáláns gácsérja, amely párzási szenvedélyében megzavarta a másik lakó kotlóstyúkját és amikor útolérte, jól fejbecsűrözte a szerencsétlen kotlóst. Amaz a lakótárs erre eltörte a kanoskodó gácsér lábát egy tégladarabbal. Egy órai heves vita után, azzal az elhatározással hagyta abba mind a kettő a verekedést, hogy bemegy a birtok irodájába és elárulja a másikat a téli fabeszerzésért és tuskószedésért. Hogy mind a két, sőt mind a négy család is belekerül a szószba, az nem számított már nekik. Az egyiket az bátorította, hogy ő nem vett részt a jászolfosztogatásban, a másik pedig már előre élvezte, hogyan néznek majd amarra, amiért megengedte a múlt tavasszal a fiainak, hogy félzsákszámba lopják éjszakánként az egyik tanyáról a cseresznyét. Eszébe se jutott ennek a lakónak, hogy a cseresznyefák gazdája nem is igen mozgatta a fülét, amikor lekopasztották két cseresznyefáját, mert van neki vagy tíz, s inkább azért káromkodott, hogy a gyerekek a polyva előtt ürítették ki a hasukat, amikor rájuk jött a szapora munka közben.

Szerencsére egyikük se tette be a lábát a fizetésig az irodába. Akkorra pedig már lecsillapodtak mind a ketten, meg különben sem szeretnek pakálni az agronómussal, akit főistennek is becéznek az utóbbi időben, hogy az igazgató két birtokot irányít, s inkább azon a másikon tartózkodik az újraszervezés miatt. Amikor az agronómust emlegetik, valahogy mind a négy családban valami megvetés vegyül a felnőtték szavaiba. Igaz ugyan, hogy a negyedik lakó, az a csöndesebb, sunyi fiatalember, egyszer-kétszer szórakozni is ment az agronómussal, s az ősszel elcsábította a Vöröshöz is. Azóta el-eljár az agronómus ehhez az emberhez, mármint a Vöröshöz, akinek eszében sincs kooperálni, de még ilyenkor tavasszal is tele van a pincéje a kövidinka áldott levével. Azt mondják, hogy az agronómus be-beakaszt ám, és ha ilyenkor földhöz veri a poharát, Vörös csak elmosolyog valami titokzatosan, de a viláért se dorgálja. Azt már tudja mindenki,

hogy Vörös beajánlotta a fiát erre a birtokra traktoristának, az a Vörös, aki még hat hónappal ezelőtt jót röhögött Lukácson, mert hát, hogy az ördögbe, szövetkezetes vagy mi a fene ez a Lukács, mégis gyalog kell iskolába járnia innen az istenhátamögül télen-nyáron, térdigérő hóban, esőben, miért nem adnak neki valami segélyfélést?! Azért, mert ilyen piszok, meg olyan piszok az az agronómus ott bent, amióta a »trónra« került. Most meg itt van: ő is nyalja-falja az agronómust, ahogy mondják, s képes volna egy dinárért a fenekébe bújni ennek a valóban kétéshírű embernek, akiről már azt is sugdossák, hogy egy kis tiszamenti városból szalajtották, neves úszó volt tán, de szakember semmiképpen se. Hát persze, most meg már fiát is a birtokon akarja elhelyezni Vörös: lányát, — akit Lukács háromszor látott mindössze egy év alatt és akiről annyit tud csak, hogy nagyon szőrösök a lábai, s mellei szakajtónyiak, pedig alig egy hajításnyira van tanyájuk Lukácséktól, — igen, ezt a különködő, világtól elzárkózott lányt most átengedte Vörös az agronómusnak csöcsörészni. Az agronómus a Vörösnek, a Vörös pedig az agronómusnak adta le a tejet, mondják. Egyszer majd felülkerekedik a Vörös gazdában a gyűlölet, igazi énje, és elpüföli az agronómust. — Tőlünk agyon is verheti, — mondják bent a birtokon. — Ezzel mi is leadjuk a tejet a Vörösnek — fúzik hozzá tréfálkozva.

És Lukács is el-elmosolyodik, amikor kimegy mostanában a hereföld felé és eszébe jut neki: Eszi a fene, most az egyszer én is leadom a tejet a Vörösnek — gondolja, miközben szenvedélyesen vadászik egy-egy tücsökhang után, ami még újdonságnak számít a tavaszi zsendülésben.

De ő nem olyan ember, aki le szereti adni a tejet. Úgy látszik, aki idekerül, előbb vagy utóbb megteszi. A lakótársak is összevesznek bűneiken, ijesztgetik egymást, sőt el is árulják egymást az egyik pillanatban, a másikon meg már bújnak egymásba, hogy ismét bűnözzenek. Igen, a lakótársak is leadják a tejet egymásnak, ő is leadja a tejet, tehát ő is bűnözik...

De ő nem akarja leadni a tejet! Ő nem lakótárs, ő örül a költözködésnek, nem olyan riadt, mint a lakótársak, ő örül annak, hogy itthagya ezt a világot. Mit csinálna most, ha saját házukban laktának a mamával? Neki lenne felrugdosná a családi házat! Nem olyan riadt ő, mint a lakótársai. Azok tán nem is örülnének, ha költözködniök kellene?! Szökni! Ó, ő gyáva, mert szökni akar?!

Az osztályfőnöke, a tanult ember, biztosan ráfogná most, hogy gyáva. Szeretné most ezért elverni az osztályfőnököt és megfogni egy nagy, bátor ciripelő tücsköt, amely éppenhogycsak elhagyta puha fészecskéjét odalenn, a föld mélyén. Szeretné megfogni azt a nagy, bátor tücsköt, amelyik elhagyta téli fészekét, szeretné megfogni, hogy megsimogassa...

